

M. Heraku se je, žal, vrinilo precej tiskarskih napak), kras v Italiji in Franciji, ki sta temeljito opisana, kras v Nemčiji (predvsem Zahodni Nemčiji, avtorja Pfeiffer in J. Hahn), hidrološko dobro dokumentirani opis krasa v Avstriji (F. Bauer in J. Zötl), madžarski kras (Darányi), slovaški, poljski (Galzek-Dabrowski-Gradziński), romunski (M. D. Bleahu), sovjetski (štirje avtorji: I. V. Popov, N. A. Gvozdeckij, A. G. Cikišev in B. I. Kudelin) in angleški (M. M. Sweeting) kras. Od neevropskega krasa je zastopan še kras ZDA (W. E. Davies in H. E. Legrand) ter tropski kras na Jamaiki (H. R. Versey). Od pomembnih kraških regij na severni hemisferi manjka zlasti Irska, Španija in najrazsežnejše kraško ozemlje na svetu, to je na južnem Kitajskem, od tropskega krasa pa Kuba in Porto Rico.

Kot uvod k regionalnim kraškim opisom sta dva članka. Prvega z naslovom »Zgodovinski pregled morfoloških konceptov« je prispeval prof. J. Roglič iz Zagreba. Ostaja v glavnem pri navajanju mnenj kraških klasikov in daje vtis, da novejši čas ni dal mnogo napredka v teoretskem pogledu. Pri drugem članku »Zgodovinski pregled hidroloških konceptov«, ki sta ga napisala oba omenjena urednika, pride novejši razvoj bolj v ospredje. Zlasti pa je zanimivo končno poglavje (11 strani), ki sta ga oba urednika napisala pod naslovom »Zaključki«. Med njimi je skušal prof. Herak na novo definirati poglavitve površinske kraške terminologije, s čimer se je doslej ukvarjala predvsem kraška morfologija, nato pa genetsko klasificirati kraške regije sveta na geosinklinalna in epikontinentalna kraška območja. Ker pa, kot pravi pisec, ni na voljo dovolj gradiva, so stare definicije, kot je globoki kras, plitvi kras, pokriti kras in podobno, še vedno ustrezne. V kontekstu z ostalimi Herakovimi izvajanjmi v knjigi dobi bralec vtis, da je bila glavna zamisel knjige, poglobiti ali nadoknaditi obstoječe pretežno deskriptivno in premajhno geološko poznavanje kraškega pojava, ki se goji pretežno v okviru geografije. Če je menil avtor znanje predvsem poglobiti, je uspel, če že ne v drugem, s tem, da je kras na svetu znatno starejši, kot smo menili, in da je preživel mnogo razvojnih faz. Če pa je menil obstoječe znanje v glavnem nadomestiti z novim, s knjigo ni uspel.

I. Gams

Jennings, J. N., Karst. Založila M. I. T. Press, Cambridge—Massachusetts—London, 1971. 251 strani, 69 slik in 39 fotografij.

Knjigo, ki je izšla v znani geografski zbirki »Uvod v sistematsko geomorfologijo« kot sedmi zvezek, je napisal avstralski geograf in znani krasoslovec J. N. Jennings. Da je ta predavatelj na Avstralski narodni univerzi učenec angleške krasoslovne šole, je poznati po tem, kateri vidiki krasa so v ospredju. Razmeroma temeljit in v ospredje je potisnjen kompleks litološke značilnosti — kraški procesi — drobne kraške oblike. Po tej problematiki pa je moderna angleška morfologija med vodilnimi na svetu.

Če vzamemo Jenningsovo knjigo v roke potem, ko smo odložili predhodno, z dokajšnjo upravičenostjo bi lahko rekli Herakovo knjigo o krasu, se v polni meri zavedamo razlik, ki so med geološkim in geografskim gledanjem na kras. Jennings odlikuje kompleksnost in smisel za pravo mero med poglavji, ki so vsa vgrajena v enoto. Če pri ilustracijah nekoliko izstopajo primeri iz Avstralije, ki premore na ravnini Nullarbor z okoli 200.000 km² krasa drugo najrazsežnejše kraško področje sveta, takoj za južnokitajskim krasom, knjigi ne gre šteti kot pomanjkljivost, prej kot prednost, saj s tem prispeva k poznavanju doslej malo znanih aridnih kraških predelov. V snovnem pogledu nudi knjiga največ novega pri analizi drobnih kraških oblik, ki jih Jennings deli na te na golem, na polpokritem in pokritem krasu. Pregledno in suvereno je napisano poglavje o kraški hidrologiji ter o vrtačah. Med literaturo, na katero se pisec opira, izstopa angleško pisana književnost. Slovenska pisana književnost mu je zaprta knjiga. Kar pa je izšlo našega kraškega morfološkega slovstva v tujih jezikih, vestno uporablja. Precej pozornosti posveča kraškim pojavom v Sloveniji in drugod v Jugoslaviji. Pri

naših imenih se mu je le tu in tam vrnila kaka napaka (npr. Cerknica polja, str. 159). V poglavjih h »Zgodovinski geomorfologiji krasa« in »Sedanje stanje v kraški geomorfologiji in njena vrednost« pripisuje najnovejšim dosežkom znanosti mnogo večji pomen, kot je to storil v že omenjenem sorodnem poglavju »Kras — Pomembne kraške regije severne poloble«. V primerjavi s tem Jennings mnogo bolj zaupa eksaktnim metodam, tudi hidrokemičnim meritvam. Pri tem zavzema kritično stališče do Corbelovih trditev o živahni koroziji v polarnem in slabi koroziji v tropskem krasu.

Jenningsov Kras vzbuja vtis solidno in zelo zgoščeno napisane monografije, ki ji vrednost povečujejo številne dobro izbrane ilustracije. Kot univerzitetni učbenik je priporočljiv zlasti zato, ker ni pretirano razsežen.

I. Gams

Sweeting, M. M., Karst Landforms. Založba Macmillan, London—Basingstoke, 1972. 362 strani večjega formata, čez 200 skic in fotografij.

Tudi knjigo Kraški relief je napisal pripadnik angleške krasoslovne šole in sicer znana kraška morfologinja M. M. Sweeting. Vendar je med njeno in Jenningsovo knjigo opazna razlika. Snov je rahlo drugače razporejena in sledijo si poglavja: kraške kamnine, procesi, površinske oblike, sledijo ponori, jame, jamski sedimenti, nakar se preselimo spet na kraško površje v poglavjih kraška polja, izviri, kraška hidrologija, tipi krasa, kraški cikli. Največja razlika v primerjavi z Jenningsom pa je v tem, da Sweetingova podrobneje navaja izsledke kraških študij, tudi take, do katerih zavzema kritično stališče, vendar jih sicer ne vklaplja v celoto. Iz razprav čisto povzema nacionalna imena. Od slovenskih imen za kraške pojave tako zasledimo kotlič, požiralnik, ponikvo, ponor, vodonos, brezno, jamo itd. Ker je avtorici pri tem knjiga močno narasla, presega značaj univerzitetnega učbenika.

Jennings kot Sweetingova v uvodu v svojo knjigo potožita, da jima zaradi neznanja jezikov ni dostopna slovanska kraška literatura. Kjer pa le moreta, se je poslužujeta, Sweetingova celo bolj kot Jennings. Temeljiteje je tudi izrabila gradivo, ki ga je sprejela kot udeleženka IV. mednarodnega speleološkega kongresa, ki je bil l. 1965 v Ljubljani in Jugoslaviji. Mnogo bolj kot Jennings se je naslonila na Cvijičeve študije, ki jim zaupa bolj kot večina mlajših krasoslovcev v Jugoslaviji.

Med najbolj temeljita poglavja spada razpravljanje o kemični sestavi in klasifikaciji apnencev — na tem področju je avtorica dosegla v krasoslovju mednarodni ugled — in o koroziji. Sweetingova spada v modernem krasoslovju med najbolj goreče zagovornike korozije kot glavnega modelatorja krasa. Na str. 6 pravi dobesedno: »Ta knjiga se ukvarja pretežno z reliefom v masivnih apnencih, ki je nastal v glavnem s korozijo in sorodnim procesom. Relief v razmeroma nečistih in manj masivnih apnencih in ta, ki je nastal v zvezi z drugimi procesi kot denudacija, je le na kratko omenjen.« Torej je kraški relief obravnavan pretežno kot korozijski relief. Kljub temu pa dejavniki, ki poleg korozije vplivajo na tvorbo krasa, niso zanemarjeni. Obravnavani so predvsem kot pogoji za korozijo. Delitev na čiste in nečiste oziroma na masivne in nemasivne apnence razumemo, če poznamo angleški kras, kjer vsi apnenci niso kraški. Vprašanje je, koliko niso tega krivi tudi klimatski dejavniki. Pri Sweetingovi in Jenningsu, ki sta oba zagovornika korozije, pa je za kras osnovno posebno, kraško vodno pretakanje.

Pred dvema leti sta izšli dve knjigi ruskega krasoslovca G. A. Maksimoviča iz Perma: Osnove krasoslovja. O prvi knjigi je Geografski vestnik poročal v letniku XXXVII — 1966, o drugi pa v letniku XLIII — 1971 (str. 175). Zdaj smo dobili še dva odlična krasoslovna učbenika. Vse tri odlikuje obilica gradiva in obsežen pregled po svetovni literaturi. V Maksimovičevi knjigi je težišče premaknjeno bolj na sovjetske dosežke, pri Jenningsovi in Sweetingovi bolj na dosežke v angleškem znanstvenem krogu. Tudi pri dokumentaciji je dajal vsak avtor prednost domačim kraškim pojavom. Prav zato pomenijo